

Östra Nylands välfärdssområdes anvisning om gästfrihet, förmåner och gåvor

Innehåll

Östra Nylands välfärdssområdes anvisning om gästfrihet, förmåner och gåvor	1
1. Allmänt	1
2. Mottagande av gästfrihet	1
2.1 Luncher, middagar och restaurangtjänster	3
2.2 Tillställningar ordnade av samarbetspartner	3
2.3 Gåvor	4
2.4 Resor och logi	4
3. Visande av gästfrihet och representation på välfärdssområdets vägnar	5

1. Allmänt

Syftet med denna anvisning är att tydliggöra i vilka situationer det är tillåtet att ta emot förmåner från utomstående parter och vilket slags förmåner det är tillåtet att ta emot från utomstående parter. Genom anvisningen preciseras också reglerna för representation.

Anvisningen tillämpas på samma sätt på all personal inom välfärdssområdet, det vill säga tjänsteinnehavare, arbetstagare och förtroendevalda. Beträffande förtroendevalda gäller anvisningen skötseln av förtroendeuppdraget. De förtroendevalda ska dessutom beakta jävsbestämmelserna, som kan komma i fråga också vid mottagande av gåvor och förmåner.

2. Mottagande av gästfrihet

Arbetstagarnas och tjänsteinnehavarnas opartiskhet och oavhängighet är den grund på vilken myndighetsverksamheten vilar. Myndigheterna ska särskilt noga måna om att verksamheten är opartisk och om att den också ter sig opartisk ur en utomstående parts synvinkel.

Det föreskrivs i 17 § i lagen om tjänsteinnehavare i kommuner och välfärdssområden att en tjänsteinnehavare inte får kräva, ta emot eller acceptera en ekonomisk eller någon annan förmån om vilken det bestäms i 40 kap. i strafflagen. Tjänstebrotten anges i 40 kap. i strafflagen. Dessa är bland annat tagande av muta, grovt tagande av muta, mutförseelse, missbruk av tjänsteställning samt grovt missbruk av tjänsteställning. Enligt 40 kap. 12 § i strafflagen tillämpas bestämmelserna om tjänstemän även på personer som sköter offentliga förtroendeuppdrag.

Gränsdragningen mellan mottagande av tillåten respektive förbjöden förmån är inte alltid helt entydig, och därför förutsätts i första hand återhållsamhet. Mottagande av sedvanlig gästfrihet är emellertid naturligt och ofta något som också normal artighet kräver, förutsatt att man iakttar måttlighet. Man har också alltid rätt att vägra ta emot förmåner som erbjuds. Så kan man till exempel betala sin lunch själv, om det kan anses tvivelaktigt att bli bjuden.

Varje situation ska bedömas för sig, och det kan inte fastställas generella, exempelvis euromässiga gränser för vad som är tillåtet och vad som är förbjödet. Ibland kan ur ekonomisk synvinkel till och med obetydlig gästfrihet äventyra tilltron till myndighetsverksamhetens opartiskhet. Var och en måste själv bedöma från fall till fall huruvida den förmån som erbjuds är godtagbar.

I strafflagen fastställs inte gåvans eller förmånens karaktär eller värde. Enbart på basis av förmånens ekonomiska värde är det inte möjligt att sluta sig till huruvida det är fråga om en förmån som äventyrar förtroendet. Kriterium för bedömningen är huruvida krävandet, emottagandet eller accepterandet av en förmån äventyrar förtroendet för tjänsteinnehavaren, arbetstagaren, myndigheten eller den förtroendevalda. Då frågan bedöms ska man beakta bland annat: tjänsteinnehavarens, arbetstagarens eller den förtroendevaldas ställning och uppgifter, värdet av och kvaliteten hos den förmån som erbjuds samt om och hur den upprepas, andra eventuella faktorer och omständigheter som sammanhänger med frågan, huruvida mottagandet ur en utomstående parts synvinkel vore ägnat att minska tilltron till kommunens verksamhet eller huruvida man med förmånen vill påverka tjänsteinnehavarens, arbetstagarens eller den förtroendevaldas verksamhet och huruvida förmånen kan leda till en tacksamhetsskuld gentemot förmånsgivaren.

Vid bedömningen är det på sin plats att beakta bland annat följande:

- värdet av den förmån som erbjuds
- möjligheten att påverka handläggningen av eller beslutet i ett ärende som berör den som erbjuder en förmån eller att påverka blivande avgöranden som berör den som erbjuder en förmån
- tjänsteinnehavarens eller arbetstagarens ställning samt uppgifter i välfärdssområdets organisation
- förmånens koppling till fullgörandet av uppgifterna samt förmånens behövlighet med tanke på fullgörandet av uppgiften
- huruvida man med den förmån som erbjuds vill påverka tjänsteinnehavarens, arbetstagarens eller den förtroendevaldas verksamhet
- huruvida mottagandet av förmånen ur en utomstående parts synvinkel vore ägnat att minska tilltron till välfärdssområdets verksamhet
- huruvida personen efter mottagandet av förmånen kommer att stå i tacksamhetsskuld till den som erbjudit förmånen

Att hålla kontakt samt tillställningar och överläggningar som hör till normal tjänsteverksamhet är tillåtna. De uppgifter som handhas av tjänsteinnehavare i ledande ställning kan kräva att vederbörande sköter samhällsrelationer eller på annat sätt representerar i relation till intressentgrupper inom sektorn i fråga. Det umgänge som dessa uppgifter kräver kan förutsätta att man håller kontakt på ett sätt som inte omedelbart har med arbetsfrågor att göra. Exempelvis i fall av långvariga person- och samarbetsrelationer är det sedvanligt att visa ömsesidig gästfrihet i olika former.

Ifall mottagandet av en förmån ska betraktas som förbjödet enligt denna anvisning, är mottagandet av förmånen inte tillåtet heller i egenskap av så kallad privatperson utanför tjänsteåliggandena eller efter tjänstetid, såsom på semestern eller på annan fritid.

Allmänt kan man konstatera att det till exempel i följande uppgifter är skäl att avhålla sig från i stort sett alla förmåner som erbjuds:

- utförande av tillsyns- och inspektionsuppgifter
- beredning av upphandlingsbeslut
- beslutsfattande om ordnande av tjänster

Det är också viktigt att minnas att det att förfarandet avslutats eller att beslut har fattats avseende den som erbjuder en förmån inte avlägsnar straffbarheten för mottagande av förmån. Med andra ord ska man avböja tvivelaktiga förmåner också efter att beslutet har fattats, i synnerhet i situationer där beslutet har varit positivt med avseende på den som erbjuder en förmån. Dessutom måste man bedöma huruvida ärenden som gäller den som erbjuder en förmån i framtiden kan komma till myndigheten för avgörande.

Att delta i olika slags tillställningar kan också vara tämligen välmotiverat ur ett tjänsteutövningsintresse, varför situationen kan vara komplicerad. I oklara situationen ska man vända sig till sin chef. Välfärdssområdets anställda borde också i övrigt underrätta sina chefer om alla sådana situationer där opartiskheten kan äventyras. Enbart chefens godkännande avlägsnar emellertid inte entydigt straffbarheten för mottagandet av en förmån (så har det fastslagits till exempel i fallet HD 1997:33). Att ta emot förmåner är således något som den som tar emot förmånen alltid själv ansvarar för. När det är oklart huruvida förmånen kan godtas ska man inte ta emot förmånen. Samtidigt kan en chef som har godkänt en lagstridig förmån som erbjudits någon av hans eller hennes underlydande bli straffrättsligt ansvarig.

2.1 Luncher, middagar och restaurangtjänster

Man kan i regel delta i en sedvanlig och måttlig lunch bekostad av samarbetspartner inom offentlig sektor, privatsektorn eller organisationssektorn, förutsatt att den inte är ägnad att försvaga förtroendet för tjänsteinnehavarens opartiskhet eller för att den verksamhet som utövas av välfärdssområdet är opartisk.

Det är i vilket fall som helst skäl att begränsa förplägnaden till högst några gånger om året per respektive samarbetspartner. När tjänsteinnehavare eller arbetstagare gör ett studiebesök eller deltar i en tillställning av typen benchmarking, kan de delta i en gemensam sedvanlig lunch, som alla i sällskapet bjuds på.

Det är inte tillåtet att träffas över lunch som bekostas av en samarbetspartner, då till exempel ett anbuds-förfarande pågår.

2.2 Tillställningar ordnade av samarbetspartner

Sedvanlig gästfrihet är godtagbart, och till exempel att delta i samarbetspartners firande av jämna år är artigt. Den som är inbjuden till en tillställning måste efter eget omdöme pröva vad som är sedvanligt. Frågan om godtagbarhet påverkas av huruvida det är fråga om en generell tillställning för reklam och PR eller huruvida det finns en avsikt att under tillställningen inverka på arbetsuppgifterna och beslutsfattandet.

Arbetstagare och tjänsteinnehavare ska noga tänka efter huruvida de ska delta i kulturevenemang, idrottstävlingar eller andra motsvarande tillställningar där privatpersoner, företag eller organisationer står för kostnaderna och som man normalt ska köpa inträdesbiljett till. I vissa fall är kulturevenemang eller andra liknande tillställningar en del av den samarbetstillställning som en samarbetspartner har ordnat, så att evenemanget i fråga har placerats in till exempel i en lucka mellan möten eller efter dessa. I ett fall av det slaget är

det lättare att godta deltagande i evenemanget jämfört med en situation där inget möte eller dylikt är kopplat till evenemanget. Då man bedömer frågan ska man också fästa uppmärksamhet vid priset för en inträdesbiljett som normalt ska köpas. Detsamma gäller evenemangets geografiska läge och huruvida deltagande i evenemanget förutsätter resor och övernattning.

I rättspraxis har man behandlat följande slags exempel gällande gränsdragningen:

- Deltagande i en VM-match som en avtalsleverantör bjuder på utan att programmet innehåller något annat än spelet (seminarium eller dylikt) kunde inte anses godtagbart.
- Däremot ansågs det lämpligt att delta i ett innehållsrikt seminarium ordnat av en samarbetspartner där man som avrundning gick och tittade på en match i FM-ligan i ishockey bekostad av samarbetspartnern.

2.3 Gåvor

Att ta emot en gåva kan vara godtagbart, om gåvans värde är litet och gåvan exempelvis sammanhänger med firande av jämna år och är en sedvanlig gåva som ges då jämna år firas. Av privatpersoner eller företag ska man i regel inte ta emot annat än reklamgåvor eller andra gåvor av mindre värde. Det är alltid förbjudet att ta emot pengar. Också presentkort är att jämföra med kontanter, varför mottagande av sådana likaså är förbjudet.

Souvenirer eller verk av souvenirkaraktär som tas emot som sedvanliga affärsgåvor i anslutning till samarbetsbesök är gåvor riktade till välfärdsområdet och är således välfärdsområdets egendom.

Man har alltid rätt och möjlighet att avböja gåvor.

2.4 Resor och logi

I regel betalar välfärdsområdet personalens och de förtroendevaldas tjänsteresor. Att ta emot resor som utomstående parter bjuder på och bekostar kan äventyra tilltron till myndighetsverksamheten. Det är skäl att förhålla sig med återhållsamhet till resor som företag och andra utomstående parter bjuder på.

Faktorer som äventyrar förtroendet förekommer emellertid i allmänhet inte i fråga om myndigheters möten eller seminarieresor. Sådana seminariers och resors godtagbarhet är i allmänhet bättre än i fråga om resor som privata parter bjuder på, men också i fråga om dessa prövar man frågan separat för varje förmåns vidkommande. Om en arbetstagare eller en tjänsteinnehavare har inbjudits till någon tillställning ordnad av en samarbetspartner för att utbilda eller framträda, är det i så fall rimligt att den part som står för inbjudan erbjuder sig att stå även för rimliga rese- och logikostnader.

Det är viktigt att fästa särskild uppmärksamhet vid resans värde, program och karaktär då man prövar resans godtagbarhet. Då det gäller resor som har karaktären av rekreation ska man vara särskilt återhållsam. Det är på sin plats att avböja en resa, om denna är förknippad med mycken servering eller annan traktering, och mängden arbetsrelaterat program är liten. Ifall det är tveksamt huruvida det är godtagbart att acceptera en resa bekostad av en utomstående part, men resan är nödvändig med tanke på välfärdsområdets verksamhet, kan välfärdsområdet stå för de resekostnader som deltagandet i resan medför.

Obs! Separat anvisning om tjänsteresor och reseförordnanden.

3. Visande av gästfrihet och representation på välfärdssområdets vägnar

Gällande visande av gästfrihet är utgångspunkten den att man där följer samma principer som i fråga om mottagande av gästfrihet. I fråga om all servering samt ordnande av tillställningar ska man iaktta **sparsamhet och måttlighet**. Beträffande frågan om servering ska man noga pröva vad som för en viss tillställning är den nivå på serveringen som är i linje med kraven på måttlig och normal gästfrihet.

Upplysningar om anvisningen ges av ledande jurist Salla Paavilainen, salla.paavilainen@itauusimaa.fi

För denna anvisning har som bakgrundsmaterial utnyttjats följande anvisningar:

- *Kommunförbundets cirkulär 17/2017, 21.6.2017. Anvisningar om gästfrihet, förmåner och gåvor*
- *Finansministeriets föreskrift/anvisning VN/12079/2021, 1.5.2021. Om gästfrihet, förmåner och gåvor*